

מגילה כא: (4 שורות מלמטה) עד כג. (שורה ראשונה)

ביאורים

אבן משכית: התורה אסרה להשתחוות על אבן משכית, שנאמר: "ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה". בטעם האיסור, נחלקו הראשונים, יש שכתבו: מפני שכך היה דרך העובדי כוכבים להניח אבן לפני עבודה זרה להשתחוות עליה; יש שביארו: מפני החשד, שנראה כמשתחוה אל האבן; ויש סוברים שטעם האיסור הוא, מפני שאסור לעשות דבר כדוגמת הדברים העשויים בבית המקדש, כעין מה שאסרה תורה לעשות תבנית היכל ומנורה וכדומה. ומכל מקום אף לטעם האחרון, אין האיסור בעשייה בלבד, אלא בהשתחויה. אם יש דבר המפסיק בינו לבין האבן, לדעת רבים, מותר להשתחוות. (משום כך נהוג להניח מחצלאות בבתי כנסיות שנוהגים בהם לכרוע על הארץ ביום הכיפורים)

כיצד מעלים לתורה 2 עולים כשיש רק 5 פסוקים?

רב (וכן הלכה): את הפסוק האמצעי **קוראים פעמיים**. (כל עולה קורא 3 פסוקים)
שמואל: את הפסוק האמצעי **חותכים לשניים**. (כל עולה קורא 2.5 פסוקים)

שמואל: אין לנהוג כך כי המתפללים שנכנסו מאוחר או יצאו מוקדם יחשבו שאחד העולים קרא רק שני פסוקים.

רב: אין לחתוך פסוק ל-2! תגובת שמואל: כשאין ברירה - ניתן לחתוך.

פסוק שנמצא פחות משלושה פסוקים

סמוך לתחילת קטע:

י"א: אין להתחיל לקרוא ממנו. (מחשש שהנכנסין יחשבו שהעולה הקודם קרא פחות מ3 פסוקים)
ת"ק: ניתן להתחיל לקרוא ממנו. (אין לחשוש לנכנסין - כיוון שהם יבררו כמה קרא הקודם)

סמוך לסיום הקטע:

כולם: אין להתחיל לקרוא ממנו. (מחשש שהיוצאים יחשבו שהעולה הבא יקרא פחות מ3 פסוקים)

ריב"ל: הלכה כיש אומרים.

ספק הגמרא: האם בתענית ציבור עולים שלושה (כיוון שאין מוסף) או ארבעה (כיוון שמוסיפים עננו)?

דחיה: ניתן לדייק מתחילת המשנה להיפך (בב' וה' קוראים 3 משמע שבתענית ציבור 4)!

נסיון הוכחה מהמשנה:
המשנה קבעה שבר"ח ובחזה"מ קוראים 4 - משמע שבתענית ציבור 3.

דחיה: רב עלה לתורה במקום כהן (ולא עלה שלישי).

נסיון הוכחה מהתנהגות רב:
רב עלה לתורה בת"צ ולא בירך לאחריה משמע שהיה עולה רביעי אחריו!

דחיה: "זה הכלל" לא בא לרבות כלום אלא נשנה רק כסימן לבאר את הגיון כמות העולים בזמנים השונים.

נסיון הוכחה מהמשנה:
"זה הכלל כל יום שיש בו מוסף ואינו יו"ט קורין 4" "זה הכלל" - לרבות תענית ציבור!

הוכחה מברייתא:
ברייתא נאמר במפורש שקוראים 3 בתענית ציבור.

מדוע הציבור כן נפלו על פניהם?

הסבר א': לפניהם לא היתה רצפת אבנים (ורב לא רצה ללכת למקומם כדי לא להטריחם לקום).

הסבר ב': רב נהג (בניגוד לציבור) להשתחוות בפישוט ידים ורגלים, ורק זה אסור על רצפת אבנים.

מדוע כשרב נקלע לבבל הוא לא נפל על פניו בניגוד לכל הציבור?

הסבר א': היתה לפניו רצפה של אבנים, שאסור להשתחוות עליה.

הסבר ב': אדם חשוב אינו רשאי ליפול כלל על אפיו - אא"כ בטוח במעשיו שייענה בתפלתו.

לכן אביי ורבא היטו על צדיהן ולא נפלו על פניהן ממש.

לוי נהיה צולע

הסיבה: הטיח דברים כלפי מעלה (שה' לא מרחם על בריותיו ולא מוריד גשם).

העיתוי: כשהראה לפני רבי כיצד קדים קידה.

קידה: על אפים (ותקד בת שבע אפים ארץ).

כריעה: על ברכים (מכרוע על ברכיו).

השתחואה: פישוט ידים ורגלים (להשתחות לך ארצה).